

4. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Підручник для студентів вищих навчальних закладів [Текст]. – К.: «Алтера», 2014.

5. [Електронний ресурс]: Режим доступу http://pidruchniki.com/1589031540670/dokumentoznavstvo/pereklad_redaguvannya_naukovih_tekstiv

Валерій Марченко
м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ

У науково-технічній сфері мовні стандарти та єдина система термінів – необхідна передумова розвитку і безпеки виробництва.

У процесі роботи з термінологією нафтогазової галузі необхідно ознайомитися з тими процесами й змінами, котрі відбуваються в національній термінології під впливом мовних і позамовних чинників. Проблема нормалізації української наукової термінології ставить на порядок денний питання про співвідношення в ній національного та іншомовного. Підхід до його розв'язання повинен бути серйозним і виваженим. Не варто зловживати іншомовними термінами, але й недоцільно замінювати їх не зовсім вдалим українськими, напр.: *розмах* замість *амплітуда*, *вагадло* замість *маятник* тощо. Недоцільно також вилучати з активного мовного обігу міжнародні терміни, вживані у більшості розвинених мов світу. Мається на увазі термін *процент*, який у всіх ситуаціях замінюють на *відсоток* (до речі, теж запозичений). Обидва терміни мають право на паралельне вживання (термінові *процент* надається перевага в наукових текстах). Нині ми є свідками бездумного і масового вживання іншомовних термінів навіть у тих випадках, коли для них зовсім неважко знайти прості й точні вітчизняні відповідники, наприклад, лобіювання – підтримка, екстраординарність – особливість. Слід пам'ятати, що інтернаціональне не протистоїть національному, а втілюється в ньому.

Під впливом радянської мовної політики російська мова «настільки ввійшла в свідомість українців, що розмежувати українські та російські форми може часом лише фахівець. З російської мови українська перейняла слова-терміни, які вживають у невідповідному значенні. З'являються кальки, побудовані з відхиленням від норм українського словотворення, напр.: *вітролом* замість *вітровал*». [1, с. 138].

Новий, «очищений» Інститут мовознавства у 30-их роках минулого століття видав додатки до термінологічних словників – «Термінологічні бюлетені», у яких «виправлено» 14,5 тис. лексичного складу української термінології, що становило до 80 процентів оригінальних українських термінів. Зі складу української термінології нафтогазової промисловості вилучені або замінені на російські відповідники й близькі до них такі терміни: паля – свая, прогонич – болт, линва – трос, тужавий – в'язучий, масний – жирний, вершення – свердління та багато інших.

Термінологія нафтогазової промисловості зазнала й граматичних змін: низка українських термінів дістали рід російських (бензина – бензин,

парафіна – парафін і т. ін.).

Оптимальним шляхом перекладу термінів вважається такий: «поняття – український термін» незалежно від того, з якої мови здійснюється переклад. Отже, в основі перекладу повинен лежати аналіз властивостей нового поняття і відображення їх в українській назві. Якщо ж у запозиченому термініві відображено найважливішу ознаку поняття, то доцільно перекладати термін, як звичайне слово (зазор – проміжок, масло – олива). Але до вибору терміна треба ставитися дуже обережно, глибоко вивчаючи його етимологію.

Синонімія у термінології нафтогазової промисловості має два різновиди: абсолютну (насос – помпа) та відносну (твердіння – тужавіння). Більшість становить абсолютна синонімія, яка є результатом безперервного розвитку нафтогазової науки й виробництва, що спричиняє появу нових номінацій, іншомовних запозичень і намагання дати їм власні назви, а також бажання найточніше передати те чи інше поняття (десульфатизація – знесірчення, дефлектометр – похиломір). Зі структурного боку синонімізуються термін- слово і термін-слово (натуральний – природний), термін-словосполучення й термін-словосполучення (сухе буріння – буріння без промивання), термін-слово і термін-словосполучення (гіпан – гідролізований поліакрилнітрин), термін- словосполучення та аббревіатура (підземне сховище газу – ПСГ).

У складі терміносистеми нафтогазової промисловості виявлено такі різновиди формальних варіантів: фонетичні (ймовірність – імовірність, нержавіючий – неіржавіючий; фланцева – флянцева (заглушка), граматичні (цезезин – цезезина), словотвірні (обертовий – обертальний, газозбірник – газозбирач) та синтаксичні (кріплення свердловин – свердловинне кріплення). Хоч варіантність термінів можна розцінювати як небажане явище в галузевій термінології, водночас – саме варіанти (більшою мірою це стосується словотвірних) відображають внутрішні закони розвитку мови, допомагають віднайти найвиразніші мовні засоби для передавання певних понять.

Термінологічна лексика є показником рівня розвитку наукової мови в суспільстві, барометром, який визначає рівень професійної освіти в державі.

Джерела та література

1. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. – К. : Каравела, 2006. – 356 с.
2. Енциклопедичний словник морських нафтогазових технологій: (Укр. – рос. – англ.) / уклад.: І. А. Франчук та ін. – К. : Укр. книга, 2003. – 320 с.

Ірина Почтакова
м. Полтава

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ОСНОВІ ТЕКСТІВ НАФТОГАЗОВОЇ СФЕРИ

Формування перекладацької компетентності майбутнього перекладача – це складний, тривалий, якщо не безперервний, процес, який включає багато